

רשות ההגבלים העסקיים

החלטה לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 בדבר

מתן פטור מאישור הסדר כובל

הסכם בין כותרים סרטי וידאו בע"מ לבין כפן ה-3 בע"מ

I. פתח דבר

2. ביום 10 דצמבר 2001 הוגשה בקשה למתן פטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988, להסכם בין כותרים סרטי וידאו בע"מ (להלן: "**כותרים**") לבין כפן ה-3 בע"מ (להלן: "**כפן**"), בדבר תפעול מכונות אוטומטיות להשכרה ומכירה של קלטות וידאו ותקליטורי DVD אשר בבעלות כותרים על-ידי כפן (להלן: "**ההסכם**", "**מכונות**" ו- "**קלטות וידאו**" בהתאמה). בקשה זו מוגשת בהמשך לבקשה קודמת בה ניתנה החלטתי ביום 5 אפריל 2001 (להלן: "**ההחלטה הראשונה**"). בהחלטה הראשונה הותנה מתן הפטור בכך שכל הסכם נוסף כאמור יובא לאישור בית הדין להגבלים עסקיים או למתן פטור על ידי הממונה על הגבלים עסקיים.

3. לאחר שבחנתי את ההסכם ואת הכבילות המצויות בו, כמו גם את השפעתם האפשרית על התחרות בשוק הרלוונטי, ולאחר שנועצתי בועדה לפטורים ולמיזוגים, שוכנעתי כי הכבילות אינן פוגעות פגיעה של ממש בתחרות בשוק כאמור, כי עיקרו של ההסכם אינו בהפחתת התחרות או במניעתה, וכי אין בו כבילות שאינן נחוצות למימוש עיקרו. מטעמים אלו ראוי ההסכם לפטור לפי סעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים, התשמ"ח-1988 (להלן: "**חוק ההגבלים העסקיים**"), בשל הנימוקים שיפורטו להלן.

II. ההסכם

4. **כותרים** הנה הבעלים של 101 מכונות הפזורות ברחבי המדינה. המכונות מושכרות לצדדים שלישיים ומופעלות על ידם תחת מותגים השייכים להם. על פי המידע שנמסר לנו צדדים אלה הם אשר קובעים, בין היתר, את מגוון הסרטים, מחיר ההשכרה או המכירה, עיצוב המכונה וכיו"ב. כותרים אינה מפעילה בעצמה מכונות או חנויות להשכרה ומכירה של קלטות וידאו (להלן: "**ספריות**").

5. **כפן** היא חברה ישראלית בבעלות סופר-פארם (ישראל) בע"מ המחזיקה בזיכיון בלעדי בישראל למותג "בלוקבסטר". "בלוקבסטר" הוא מותג בין-לאומי של ספריות להשכרת

קלטות וידאו ולמכירתן. כבעלת זכיון "בלוקבסטר" מפעילה כפן את אחת מרשתות הספריות והמכונות המובילות בתחום.

6. בהסכם נשוא ההחלטה הראשונה דובר בהפעלת 50 מכונות שבבעלות כותרים כמכונות "בלוקבסטר" – על כל מאפייניהן, לתקופה של ארבע שנים החל מיום 1.5.2000 עם אפשרות להארכה לתקופות נוספות. עובר להסכם, תופעלו מכונות האלה על ידי צד שלישי ("ענק הוידאו"). כותרים הגיעה להסכם עם כפן לפיו יופעלו המכונות כמכונות "בלוקבסטר" באופן בו כותרים תישאר בעליהם והנהנית מן התקבולים הצומחים מהפעלתן. תמורת הזכות שהמכונות יישאו סימני מסחר של "בלוקבסטר" ובתמורה לתפעולן, תשלם כותרים לכפן סכומים מוסכמים מראש, אשר חלקם קבועים וחלקם מחושבים לפי המחזור הכספי בכל מכונה. ניהול המכונות (מגוון, מחירים, תקופת ההשכרה וכיו"ב) יהיה בידי כפן. כותרים היא הנושאת בכל הסיכונים הכרוכים בניהול ותפעול המכונות, מלבד הסכומים המשולמים לכפן לפי המחזור הכספי. כעת מבקשים הצדדים להחיל הסכם זה על 51 המכונות הנוספות שבבעלות כותרים ומתופעלות כיום על ידי גורם בשם פלדות עין חרוד מאוחד שותפות רשומה.

7. ההסכם שנבדק על ידי נמצא כהסדר כובל: העובדה שכותרים אינה מתפעלת ומנהלת את המכונות בעצמה אלא עושה זאת באמצעות מתחרה שלה, כפן, עלולה להפחית את התחרות בשוק המכונות. כותרים כבעלת מכונות, כמי שתפעלה וניהלה בעצמה בעבר מכונות וכמי שיכולה באופן מיידי לעשות כן היא בבחינת מתחרה בכח בתחום המכונות. חברתה של כותרים לכפן הפעילה בתחום המכונות גורמת למעשה להוצאתה הזמנית של כותרים מהתחום ולהגדלת נתח השוק של כפן על ידי הגדלת מספר המכונות המופעלות על ידה.

III. השפעת ההסכם על התחרות

8. בחינת הנושא בסמוך להחלטה הראשונה העלתה כי השווקים הרלוונטיים נשוא בקשת הפטור הם שוק השכרת קלטות וידאו ושוק מכירת קלטות וידאו. ציינתי שם שעסקינן במספר שווקים אזוריים, שכן מידת גמישות הביקוש הצולבת פוחתת עם הגידול במרחק מנקודות השכרה/מכירה. עם זאת, עמדתי גם על כך שניתן להעביר את המכונות בנקל ולפיכך אין משמעות גאוגרפית רבה בהקשר זה מבחינת ההיצע. נטען בפני כי התחום כולו על שווקיו השונים עובר שינויים דרמטיים בתקופה האחרונה. לכן, לפי הטענה, הגדרת השוק כיום היא רחבה יותר וכוללת אף את שירותי הצפייה בטלוויזיה בתשלום.

9. השקת שירותי טלוויזיה דיגיטלית בשוק הטלוויזיה הרב-ערוצית מאפשרת היצע של שירותים שונים שלא היו בעבר והחדרה יעילה יותר של שירותים קיימים. כך למשל, שירות ה-PPV (PAY PER VIEW) הוא שירות המאפשר צפייה בסרט בשעות קבועות מראש בתשלום לכל סרט בנפרד. שירות אחר הוא שירות ה-NVOD (NEAR VIDEO ON DEMAND). שירות זה

מאפשר צפייה בסרט מסויים כמעט בכל שעה על דרך של תשלום לכל סרט בנפרד. שני השירותים הללו נגישים לחלק ניכר מקרב בתי האב המחוברים לשירותי הטלוויזיה הרב-ערוצית. לימוד הנתונים מגלה שמעל ל- 900,000 בתי אב הינם בעלי נגישות לשירותים אלה ומספרם עולה באופן מואץ.

10. למרות זאת, ספק ניכר בעיני אם מידת התחליפיות בין שידורי הטלוויזיה בתשלום לבין שוק קלטות הוידאו היא כזו שהגדרת השוק המצומצם ביותר כוללת את שניהם כאחד. קיימים הבדלים של ממש בין שני השירותים הללו: **ראשית**, שיטת "חלונות הזמן" לפיה סרטים חדשים נמכרים ראשית למשכירי סרטי הוידאו ורק לאחר שישה חודשים לשידור בטלוויזיה בתשלום גוזרת העדר תחליפיות בפלח השוק של הסרטים החדשים. פלח שוק זה הוא החלק הארי מהפעילות בספריות ובמכונות. **שנית**, מגוון הסרטים המוצע בטלוויזיה מצומצם באופן מהותי. לעומת עשרות או מאות של סרטים המוצבים לבחירה בספריות ובמכונות, עומד היצע של סרטים בודדים בכל נקודת זמן בשירותי הטלוויזיה. **שלישית**, גמישות שעת הצגת הסרטים אף היא אינה בת השוואה. סרט המוצג בטלוויזיה נגיש בשעות מסויימות ואין הלקוח רשאי לבחור לו את השעה הרצויה לצפייה - בניגוד לסרט וידאו. שירותי ה- NVDO - מתקרבים לגמישות זו, אך מדובר לרב בסרט אחד המוצג לאורך כל השבוע ולא במגוון רחב.

11. שינויים ניכרים עוברים על השווקים הללו ואפשר שבעתיד יגדל היצע הסרטים בטלוויזיה, תשתפר הנגישות ועקב כך תתהדק מידת התחליפיות בין קלטות הוידאו לבין שירותי הצפייה בטלוויזיה בתשלום, כך שאלה ידורו בתוככי שוק אחד. ברם, לעת הזו איני סבור כי מידת התחליפיות היא כה משמעותית וקרובה המבססת טענה שהגדרת השוק השתנתה. עם זאת, ער אני לקיומה של זיקה תחרותית והשפעה שיש לשירותי הטלוויזיה בתשלום על שוק השכרת קלטות הוידאו ומכירתן. לאור העובדות שהובאו בפני והתגובות של העוסקים בשווקים אלה אף הקניתי לכך משקל בעת גיבוש החלטתי.

12. מכירת קלטות וידאו והשכרתן נעשית, ככלל, באמצעות אחד משלושת אלו: חנויות, מכונות אוטומטיות, ומכירה מזדמנת בשווקים, בבזארים וכדומה. בישראל כ- 200 ספריות וידאו, מתוכן שתי רשתות גדולות: רשת "ענק הוידאו", הכוללת 29 חנויות באזורים שונים בארץ, ורשת "בלוקבסטר" הכוללת 13 חנויות ברחבי הארץ. בנוסף על אלו ישנן מספר רשתות קטנות וחנויות בודדות רבות.

13. השכרת קלטות מבוצעת גם באמצעות 500 מכונות אוטומטיות הממוקמות ברחבי הארץ. מכונות אלו הן בבעלות ספריות (לרבות "בלוקבסטר" ו"ענק הוידאו") ובעלות גופים אשר אינם מפעילים ספריות. המכונות האוטומטיות משמשות כתחליף לספריות בעיקר עבור לקוחות מזדמנים (בניגוד למנויים). מבדיקת הנתונים אשר הובאו בפניי עולה כי יתרון העיקרי של המכונות האוטומטיות הוא העלות הנמוכה בתפעולן המאפשרת מיקומן באזורים בהם לא קיימת כדאיות כלכלית לפתוח ספרייה; כמו כן, ניתן להשכיר באמצעותן קלטות בזמנים בהם הספריות אינן פתוחות.

14. בחינה של המגמות בשוק חשפה גידול רב מאוד במספר נקודות המכירה וההשכרה בשנתיים האחרונות, הן בשל הקמת ספריות חדשות והן בשל הצבת מכונות נוספות. מדובר בתוספת של כ- 100 מכונות ושל כ- 65 ספריות חדשות. מגמה זו מיוחסת לעלייה במספר מכשירי ה-DVD ועלויות הזולות יחסית של רכישת הסרטים למכשירי ה-DVD. מכל מקום, גידול כה משמעותי בנקודות המכירה וההשכרה מהווה אינדיקציה ברורה להעדר חסמי כניסה משמעותיים ולקיומה של תחרות ערה בשוק.

15. נוכח ההיבט הגאוגרפי מצד הביקוש בחנתי גם קיומה של תחרות אזורית בסמוך למקומן הנוכחי של 51 המכונות המועברות. דהיינו המצאותן של מכונות המתופעלות על ידי מתחרים בטווח קרוב לכל אחת מ-51 המכונות הללו. ממצאי הבדיקה גילו כי באזורן של רב המכונות המועברות יש תחרות מצד מכונה אחת לפחות ברדיוס של כ- 2,000 מטר. לאלה מהן המוצבות במקומות מרכזיים קיימת תחרות עם יותר ממכונה אחת, ולעיתים מוצבות לא פחות משלוש מכונות נוספות של מתחרים (שאינם כפן) ברדיוס זה. כמובן, אין כל ערובה שהמכונות ישארו במקומן ולא יוצבו במקומות אחרים. אך אם כפן תמצא לנכון להציב במקומות שבהן אינה נוכחת הרי שממילא תוצאת הדברים תהא תחרות מוגברת במקום הצבתן החדש.

16. עמדתי על כך כבר בהחלטה הראשונה שההסכם נושא מאפיינים מסויימים של זכיינות אולם אינו בגדר הסכם זכיינות רגיל. בהסכם טמונה אפשרות ממשית לכותרים לשיפור השכרת הסרטים באמצעות המכונות נושא ההסכם: ראשית, הסתמכות על מותג מוכר מקטינה את הסיכון הגלום ביוזמה עצמאית של כותרים להפעיל את המכונות בעצמה. כותרים צפויה להנות מהמוניטין של רשת "בלוקבסטר" בתחום, דבר שעשוי להגביר את משיכת הלקוחות למכונות. שנית, מומחיותה של כפן בתפעול מכונות צפויה לאפשר ניהול יעיל יותר של המכונות אשר בין היתר יכול להתבטא בחסכון בעלויות ובמגוון סרטים אטרקטיבי במכונות.

17. אל מול יתרונות אלה עולה החשש שכפן מגיעה להחזקה של כ- 50% מסך המכונות וכ- 35% מסך נקודות המכירה וההשכרה בשוק ובכך רוכשת היא כוח שוק. אולם, בדיקת נתחי השוק אינה סוף דבר בעבודת הפיקוח על ההגבלים העסקיים. הליך הבדיקה אינו הליך מכני, כי אם בחינה מהותית של אורחות המסחר. בבדיקה זו שנערכה פעמיים, לראשונה בסמוך להחלטה הראשונה ופעם נוספת כעת, נמצאו ממצאים דומים בדבר ריבוי מתחרים וחסמי כניסה נמוכים. כפי שנאמר לעיל, נמצא בבדיקה זו זינוק חד במספר נקודות המכירה; תוספת של כ- 165 נקודות. לכך הצטרפה בדיקה שתוצאותיה חזקו את הממצאים בדבר חסמי הכניסה הנמוכים על סמך עלות המכונות וזמינותן והעדר קשיים ממשיים בהצבתן. ההיצע ההולך ומתרחב של שירותי הצפייה בטלוויזיה בתשלום יפעל אף הוא כגורם מרסן המפחית את החשש מפגיעה תחרותית.

18. אגב בדיקה זו מצאתי לנכון לבדוק שאכן לא נפגעה התחרות לאחר ביצוע ההסכם נושא ההחלטה הראשונה. אם היה מתגלה כי כתוצאה מהעברת 50 מהמכונות שכבר בוצעה עלו מחירי ההשכרה במכונות אלה באופן המעיד על צבירה של כוח שוק המאפשר העלאת

מחירים וצמצום תפוקה הייתי מונע כעת את המשך המגמה. תוצאות הבדיקה גילו שלא היתה כל עלייה דרמטית במחירי ההשכרה. ההפך הוא הנכון: מלבד עדכון המחיר הנובע מעלייה במחיר התשומות עקב עליית שער הדולר, הוארך משך ההשכרה תוך עדכון חלקי בלבד של המחיר והוצעו מבצעים שונים שלא היו בעבר ושמשמעם הוזלה ניכרת של מחירי ההשכרה.

19. אחזור גם כאן על הערתי מההחלטה הראשונה בה הדגשתי את רתיעת מערך הפיקוח על ההגבלים העסקיים ממתן פטור להסכמים כגון זה. הסכמים בהם מתחרה מעביר, בדרך כזו או אחרת, תשומות לידי מתחרהו באופן המביא לריכוז מכירת המוצרים או אספקת השירותים בידי גורם אחד. התמונה התחרותית בשוק זה והמגמות שפורטו לעיל בשילוב עם העובדה שכותרים מזה זמן אינה מתפעלת את מכוונתיה בעצמה הן שהביאו אותי בנסיבות אלה לפטור הסכם זה מהצורך באישור.

IV. סוף דבר

20. לאחר שנועצתי בועדה לפטורים ומיזוגים, ראיתי לנכון להשתמש בסמכות הנתונה לי בסעיף 14 לחוק ההגבלים העסקיים ולהעניק את הפטור המבוקש.
21. בהתחשב בהיקף המצטבר של המכוונות המועברות להפעלתה המסחרית של כפן תוקפו של הפטור הוא למשך תקופת ההסכם או לשלוש שנים, לפי המוקדם.
22. בהתאם לסעיף 15(א) לחוק ההגבלים העסקיים נתונה החלטתי זו לערר בפני אב בית הדין להגבלים עסקיים על ידי איגוד עסקי, ארגון צרכנים או כל אדם העלול להיפגע מההסדר הכובל עליו ניתן הפטור, או בתוך 45 יום מפרסומה.

דרור שטרום, עו"ד

הממונה על הגבלים עסקיים

ירושלים, כ"ז אייר, תשס"ב

9 מאי, 2002